

**ВСТУП ДО
ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ:
ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ
ВПЛИВУ**

ПРОБЛЕМАТИКА КУРСУ

- **Прикладна лінгвістика**: об'єкт, предмет, методи
- **Комп'ютерна лінгвістика** (комп'ютерні технології та моделювання функціонування мови в різних умовах; штучний інтелект та когнітивістика; гіпертекст та електронна комунікація; корпусна лінгвістика — способи репрезентації та збереження даних, комп'ютерна лексикографія; машинний переклад)
- **Квантитативна лінгвістика** (кількісні та статистичні методи дослідження мови та мовлення; авторизація тексту)
- **Лінгвістична експертиза та консультування** (феномени мови і мовлення як предмет судових спорів)
- **Теорія мовленнєвого впливу (мовне варіювання та варіативна інтерпретація дійсності; прийоми мовленнєвого впливу, які застосовуються ЗМІ та у сфері публічної політики; політична лінгвістика і методика контент-аналізу)**
- **Психолінгвістика** (порушення функцій головного мозку, психічні розлади, мовленнєва дисфункція; затримка мовленнєвого розвитку у дітей; мовлення як важливе джерело психічного стану людини; нейро-лінгвістичне програмування)

ГАЛУЗІ та АСПЕКТИ

соціолінгвістика

психолінгвістика

машинний переклад

політична лінгвістика

теорія впливу

корпусна лінгвістика

термінознавство і термінографія

нейролінгвістичне програмування

ЗАВДАННЯ МОВОЗНАВСТВА

оптимізація функцій мови

формування й підтримання традиції
читання та розуміння сакральних текстів
(екзегетика й герменевтика)

забезпечення контактів між різними
народами

комунікативна, епістемічна, когнітивна
функції мови

КОМПЛЕКСНІСТЬ ФУНКЦІЙ МОВИ

комунікативна -

- фатична / контактоустановча
- інформаційна
- **функція впливу**
- соціальна функція (мовна політика)

Прикладна лінгвістика може бути
визначена як **наукова дисципліна**, у
якій вивчаються та розробляються
способи оптимізації

функціонування мови

Функції мови задають *орієнтири* для
класифікації величезної сфери
застосування лінгвістичних знань

ОПТИМІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ

■ Соціолінгвістика –

мовне планування

мовна політика

теорії впливу у політичній лінгвістиці

ТЕОРІЯ ВПЛИВУ І ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ

- вплив на сприйняття світу і картину світу співрозмовника
- мовний/мовленнєвий вплив – обирати певні варіанти (із багатьох можливих) форм /варіантів вираження конкретного змісту залежно від комунікативної інтенції мовця

ТЕОРІЯ ВПЛИВУ І ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ

- невідповідність між структурою мови і недискретністю реальності (*Пляшка наполовну порожня/повна* – різні інтерпретації залежно від ситуації)
- недискретність метафори (когнітивна / мовна ; висвітлюють різні висновки, наслідки, умовиводів)

*Жителі опинилися в ролі пасажирів **човна**, який великий корабель раптом потягнув на буксир зовсім не туди, куди їм хотілося б ... (ідея несаможитності)*

*Ми вже надто розхитали гігантський **човен**, що зветься державою ... (ідея ненадійності)*

to solve the problem (ідея розчинення проблеми як хімічної речовини, що в реальності не дає вирішення ситуації, тобто не ліквідує проблему, а лише приховує її, робить її невидимою)

- можливість дискретизації багатомірного недискретного сенсу і нав'язування пресупозиції (*Чому наш комфортабельний спортивний автомобіль визнано найзручнішим автомобілем року?*)

ТЕОРІЯ ВПЛИВУ І ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ: КОМУНІКАТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ

- Статусний тиск на комуніканта

Базисні ролі в комунікації –

- **активний** учасник — **пасивний** учасник
- **той, хто запитує** — **той, хто відповідає**
- **лектор** — **слухач**
- **мовець** — **адресат**.

Зловживання комунікативною роллю активного або пасивного учасника ситуації, свідоме використання переваг «слабкої сторони» у переговорах тощо

ТЕОРІЯ ВПЛИВУ І ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ: ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ

Потенціал мовленнєвого впливу та мовленнєвого контролю над свідомістю адресата полягає **не в мовленнєвих формах, а в безлічі відносин між людьми, які породжують мислення і мовлення.**

Можливі помилки при сприйнятті знання (*недооцінка ситуації*)

ТЕОРІЯ ВПЛИВУ І ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ: СЕМІОТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ (МОЖЛИВОСТІ)

- **Ануляція** (видалення учасників – *Парламент розглянув законопроект - Законопроект розглянули*)
- **Фінігація** (додавання інформації, яка не стосується суті – *міфологеми з образом ворога*)
- **Узагальнююча заміна (індефінітизація) :**

Фінансова сфера

підвищення податків → оптимізація податкового навантаження

звільнення працівників → оптимізація кадрового складу

скорочення зарплат → перегляд системи винагороди

банкрутство компанії → фінансова реструктуризація

Корупційна / управлінська сфера

хабар → подяка / знак вдячності

незаконна виплата → стимулююча винагорода

привласнення коштів → нецільове використання ресурсів

кумівство → кадрова довіра / формування команди однодумців

Бізнес-комунікація

обман клієнтів → агресивна маркетингова стратегія

підвищення цін → коригування цінової політики

погана якість товару → бюджетний сегмент продукції

ТЕОРІЯ ВПЛИВУ І ТЕОРІЯ АРГУМЕНТАЦІЇ: СЕМІОТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ (МОЖЛИВОСТІ)

- **Модальні трансформації – гіпотетичність висловлювання, інформації**
Істина / брехня видається за гіпотезу
*згідно з інформацією, отриманою з Міністерства закордонних справ
за оцінкою експертів з Міністерства економіки*

Мовні механізми впливу на свідомість

Фонетико-фонологічний рівень

- уживання регіонального діалекту чи акценту у мовленні президента (*образ «свого»*);
- інтонаційне варіювання (*іронія*)

Лексико-семантичний рівень

- перефразування

фанатизм = «його глибокі переконання»

віра = «наші глибокі переконання»

самовизначення = «право народу обирати уряд, угодний нам»

анархія = «швидка незвична зміна, що не відповідає моїм інтересам»

- варіювання стилістично нейтральної та нетермінологічної лексики
позначення Наполеона - переможець під Єною , переможений під Ватерлоо)

- викривлення дійсності за допомогою метафор

СПІР = ВІЙНА, пор. : він розбив мої доводи,

він захистив свою позицію,

він стійко стояв на своєму

Мовні механізми впливу на свідомість : синтаксичний рівень

- **Оперування на рівні глибинного синтаксису і варіювання відмінниково-рольовими рамками предикатів**

Парламент розглянув законопроект (агенс):

Законопроект розглянули в парламенті (локус - головного учасника виведено з фокусу уваги);

Законопроект розглянули (головного учасника видалено з опису ситуації);

- **Комплексність синтаксичних трансформацій**

Police shoot dead Africans (прототипічно повний опис ситуації);

Africans shoot dead by the police (пасивізація і вивід з фокусу уваги учасника ситуації з метою зменшення ступеню відповідальності);

Africans shoot dead (видалення агенса —учасника, який несе відповідальність за ситуацію) ;

Africans died (дія перетворюється на стан, а ініціатор дії не згадується);

There were deaths... (видалення ініціатора та постраждалих з фокусу уваги) ;

Fractionalism caused deaths (введення псевдопричини).

Мовні механізми впливу на свідомість :

синтаксичний рівень

- **Номіналізація і згортання інформації** (*Парламент розглянув законопроект – Розгляд законопроекту*);
- **Зміна порядку слів** (*Озеро, будинок і сад - Будинок, сад та його водойма*)

Мовні механізми впливу на свідомість : **ТЕКСТОВИЙ** **рівень**

Маніпуляція елементами композиції (зміна граматики сюжету)

■ Злочин

(i) злочинець → задум → знаряддя вбивства → місце → вбивство → виявлення тіла → пошуки злочинця

■ Детектив

(ii) виявлення тіла → виявлення знаряддя вбивства → пошуки злочинця

Варіювання ступеня деталізації ситуації

- **Подія (детально):** *дитина впала з велосипеда у парку, отримала садна і подряпини, батьки викликали швидку допомогу.*
- **Ситуація в ширшому контексті:** *нещасний випадок під час прогулянки на велосипеді.*
- **Ще ширший опис:** *питання безпеки дітей у громадських місцях і парках.*

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 1, 2. Актуалізація теорії аргументації на приклад політичного дискурсу

1. Які ЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ теорії аргументації засвідчують такі приклади?

- 1“Або ми підтримуємо реформи, або залишаємося в застої.”
- 2“Ті, хто критикує владу — не патріоти.”

1. Які ЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ теорії аргументації засвідчують такі приклади? **ВІДПОВІДІ 1,2:**

- Створюється **бінарна опозиція** (реформи / застій)
- Ігнорується реальність, де можливі:
 - різні типи реформ
 - часткові зміни
 - альтернативні стратегії розвитку
- 🖐️ Вплив: аудиторію змушують обрати “правильну” сторону, хоча ситуація значно складніша.

- Складна реальність (можна бути патріотом і критикувати владу) зводиться до **жорсткої категорії**
- Мова створює штучну межу між “своїми” і “чужими”
- 🖐️ Вплив:
 - дискредитація опонентів
 - емоційний тиск на аудиторію
 - зменшення простору для раціональної аргументації

ПРАКТИЧНЕ ЗАВДАННЯ 3, 4. Актуалізація теорії аргументації на приклад політичного дискурсу

Які КОМУНІКАТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ теорії аргументації засвідчують такі приклади?

- 3 “Ви не експерт у цій сфері, тому ваші аргументи не мають значення.”
- 4 “Якщо ви не підтримуєте цей закон, ви виступаєте проти інтересів країни.”

2. Які КОМУНІКАТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ теорії аргументації засвідчують такі приклади? **ВІДПОВІДІ 3,4:**

- 3 Замість аналізу аргументів атакують **роль комуніканта**
- Йому приписують “неправильний статус” (не експерт → не має права говорити)
- 🖱️ **Порушення комунікативної умови:**
- Учасники дискусії мають **рівне право висловлювати аргументи**
- 🖱️ **Маніпулятивний ефект:**
- дискредитація без спростування
- зміщення уваги з аргументів на особу.

- 4 Створюється **психологічний і соціальний тиск**
- Комуніканта ставлять у ситуацію, де незгода = негативна роль
- 🖱️ **Порушення комунікативної умови:**
- Аргументація має бути **вільною від примусу**
- 🖱️ **Маніпулятивний ефект:**
- обмеження свободи висловлювання
- нав'язування “правильної” позиції через страх осуду.

Завдання 5. Мовні механізми впливу на свідомість : політичний дискурс

- <https://www.youtube.com/watch?v=RndKLQTPsYs>
- *Що таке дискурс-аналіз? Що він досліджує?*
- *Чому цей аналіз є ефективним в аналізі політичного дискурсу?*
- *Як пов'язані мова і влада?*
- *Що приховує мова політиків/політики?*
- *Яка сфера сприяє ефективній реалізації політичного дискурсу? Чому?*
- *Що таке емпатія? Як це поняття організоване у політичному дискурсі?*
- *З якими іншими поняттями корелює емпатія?*
- *Який тип комунікації (окрім вербальної) сприяє успішній реалізації аргументації?*
- *Що таке вербальні та візуальні ключі (cues)?*
- *Як сучасні технології змінюють політичний дискурс?*
- *Як Ви розумієте інструменти аргументації - hashtags, memes, viral videos? Чому їх називають «ліпкими повідомленнями» (catchy messages)?*
- *Чим відрізняються поняття «повідомлення» і «пропаганда»?*
- *Який сенс вкладено у висловлювання **Language builds the world we live in?***

**ЗАВДАННЯ 6-8. ПРОАНАЛІЗУЙТЕ МОВНІ МЕХАНІЗМИ
ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ . Визначте мовний рівень**

- 6 Та шо ви, люди добрі, хіба ми не знаємо, як тяжко жити в нашім краї?
- 7 Я вам кажу: треба робити, бо так діла не буде, як кажуть у нас на Галичині.
- 8 Та годі вже терпіти, люди, бо нас просто дурять!

ЗАВДАННЯ 6-8. ПРОАНАЛІЗУЙТЕ МОВНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ВІДПОВІДІ

- *6 Та шо ви, люди добрі, хіба ми не знаємо, як тяжко жити в нашій краї?*

- **Пояснення:**

Уживання діалектизму «шо» замість «що» створює ефект «свого», близького до народу мовця → формує довіру та ідентифікацію з аудиторією.

- *7 Я вам кажу: треба робити, бо так діла не буде, як кажуть у нас на Галичині.*

- **Пояснення:**

Вказівка на регіональну мовну норму («як кажуть у нас») підкреслює локальну ідентичність → політик позиціонує себе як «представника своїх».

- *8 Та годі вже терпіти, люди, бо нас просто дурять!*

- **Пояснення:**

Розмовна вимова й інтонаційна експресія («та годі вже») посилюють емоційність → вплив відбувається через афективну реакцію, а не раціональне осмислення.

**ЗАВДАННЯ 9-11. ПРОАНАЛІЗУЙТЕ МОВНІ МЕХАНІЗМИ
ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ . Визначте мовний рівень**

- 9 Ми стоїмо на межі економічної катастрофи, яку нам залишили попередники.
- 10 Це рішення — справжній прорив у майбутнє нашої держави.
- 11 Ми наведемо порядок і повернемо справедливість кожній родині.

ЗАВДАННЯ 9-11. ПРОАНАЛІЗУЙТЕ МОВНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ . Визначте мовний рівень ПОЯСНЕННЯ

- *9 Ми стоїмо на межі економічної катастрофи, яку нам залишили попередники.*

■ **Пояснення:**

Слово «катастрофа» — емоційно забарвлена лексика → викликає страх і тривогу, посилює негативне ставлення до опонентів.

- *10 Це рішення — справжній прорив у майбутнє нашої держави.*

■ **Пояснення:**

Метафора «прорив у майбутнє» створює позитивний образ дій політика → формує оптимістичне сприйняття без конкретизації.

- *11 Ми наведемо порядок і повернемо справедливість кожній родині.*

■ **Пояснення:**

Універсальні позитивні концепти («порядок», «справедливість») є абстрактними → кожен інтерпретує їх по-своєму, що розширює підтримку.

**ЗАВДАННЯ 12-14. ПРОАНАЛІЗУЙТЕ МОВНІ МЕХАНІЗМИ
ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ . Визначте мовний рівень**

- 12 Хто, якщо не ми? Коли, якщо не зараз?
- 13 Ми будемо боротися. Ми будемо змінювати. Ми будемо перемагати.
- 14 Або ми піднімемо країну — або втратимо її назавжди.

ЗАВДАННЯ 12-14. ПРОАНАЛІЗУЙТЕ МОВНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ . Визначте мовний рівень ПОЯСНЕННЯ

- *12 Хто, якщо не ми? Коли, якщо не зараз?*

- **Пояснення:**

Риторичні запитання → створюють ефект безальтернативності та мобілізують аудиторію до дії.

- *13 Ми будемо боротися. Ми будемо змінювати. Ми будемо перемогати.*

- **Пояснення:**

Анафора (повтор «ми будемо») → підсилює ритм, запам'ятовуваність і відчуття впевненості.

- *14 Або ми підніmemo країну — або втратимо її назавжди.*

- **Пояснення:**

Антитеза + бінарна опозиція → спрощує складну реальність до вибору «або-або», що полегшує маніпуляцію рішенням.

Знайдіть виступ політика, науковця, будь-якої видатної особи, проаналізуйте мовні засоби впливу

- Знайти повтори (синтаксис)
- Виділити емоційно забарвлену лексику
- Звернути увагу на “ми/вони”
- Знайти узагальнення (без доказів)